

Płocka wojewódzka organizacja Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego w latach 1975–1984

Sejm PRL 28 maja 1975 r. dokonał zmian w Konstytucji i uchwalił równocześnie ustawę o dwustopniowym podziale administracyjnym państwa, umożliwiając tym samym zorganizowanie dwustopniowego systemu terenowych organów władzy i administracji państwowej. W wyniku reformy administracyjnej państwa zniesione zostały ogniwa pośrednie jakimi dotychczas były powiaty. W konsekwencji na miejsce 17 województw i 5 miast na prawach województwa — powstało 49 województw, w tym 3 województwa miejskie.

1 czerwca 1975 r. reforma weszła w życie. Do zmian administracyjnych przystosować musiało się również Zjednoczone Stronnictwo Ludowe, likwidując funkcjonujące dotąd Powiatowe Komitety Stronnictwa oraz powołując do życia nowe Wojewódzkie Komitety Stronnictwa. W Płocku, przeistaczającym się w wyniku reformy w miasto wojewódzkie, tworzy się instancje wojewódzkie Stronnictwa. Powstają one na zasadzie kooptacji dotychczasowych członków PK ZSL do nowo powoływanych organów wojewódzkich. Część aktywu zostaje przeniesiona z terenów nie wchodzących w skład województwa płockiego, celem wzmocnienia kadrowego tworzącej się administracji wojewódzkiej i Wojewódzkiego Komitetu ZSL w Płocku. 30 czerwca 1975 r. ma miejsce pierwsze posiedzenie Prezydium WK ZSL¹. Organizuje się również aparat wykonawczy WK ZSL. Prezesem WK zostaje Roman Siekierski — dotychczasowy prezes PK ZSL w Płocku, sekretarzem WK Stanisław Janiak — dotychczasowy naczelnik powiatu w Żurominie. Konstytuuje się Wojewódzka Komisja Rewizyjna ZSL z Zenonem Krysiakiem jako przewodniczącym i Kazimierzem Rudowskim wiceprzewodniczącym², oraz Wojewódzki Sąd Partyjny ZSL z Julianem Kordulasińskim jako przewodniczącym, Władysławem Pytlem wiceprzewodniczącym i Henrykiem Karpińskim sekretarzem³. Tworzą się również trzy wydziały, na których bazować będzie praca Wojewódzkiego Komitetu, a mianowicie: wydział organizacyjno-polityczny z Antonim Kaczorowskim jako kierownikiem, ekonomiczno-rolny z Władysławem Balcerzakiem i administracyjno-finansowy z Alojzym Nowickim.

7 lipca 1975 r. na naradzie prezesów GK ZSL i aktywu, członek Prezydium Naczelnego Komitetu ZSL — Zdzisław Tomal rekomenduje ukonstytuowane władze wojewódzkie Stron-

nictwa. Prezesi GK i aktyw wojewódzki akceptują dokonane formowanie się władz Wojewódzkiego Komitetu Stronnictwa i w ten sposób rozpoczyna formalną działalność wojewódzka organizacja ZSL w nowym kształcie administracyjnym. Lata 1975 i 1976 poświęcone są w dużej mierze działaniom konsolidującym wojewódzką organizację oraz u efektywniającą jej działalność. Jak informuje WK ZSL w przesłanym sprawozdaniu do NK ZSL: „Dokonano wielu zmian w składzie zarządów Kół i Składach Prezydiów GK ZSL, co powinno mieć wpływ na poprawę stanu organizacyjnego i pracę ogniw terenowych”⁴. Istotne miejsce w aktywizacji poczynił organizacyjno-politycznych organizacji wojewódzkiej ZSL związane było z akcją sprawozdawczą prowadzoną od października w kołach, a w listopadzie w gminnych komitetach i zakończoną zjazdem wojewódzkim 1 grudnia 1975 r.

W zjeździe udział wzięli przedstawiciele NK ZSL oraz władz partyjnych, państwowych i społecznych: wojewódzkich i miejskich. Uczestniczyli m.in.: członek NK i poseł na Sejm PRL — Henryk Skrobisz, I sekretarz KW PZPR — Franciszek Tekliński, Wojewoda Płocki — Kazimierz Janiak, sekretarz WK SD — Stefan Podgórski, przewodniczący WK FJN — Marian Sołtysiak, przewodniczący WZ Federacji ZSMP — Zenon Wasilewski oraz przedstawiciele miasta Płocka, I sekretarz KM PZPR — Leszek Majewski i Prezydent Płocka — Henryk Rybak. W zjeździe brało udział 116 delegatów, w tym rolników gospodarujących indywidualnie — 68, członków Spółdzielni Produkcyjnych — 5, naukowców — 18, innych zawodowców — 25 (w tej liczbie 22 kobiety) oraz 22 przedstawiciele młodzieży.

Zjazd odbywał się w końcowym okresie realizacji bardzo udanej gospodarczo i społecznie pięcioletki 1971—1975 r. Stąd w referacie sprawozdawczym wygłoszonym przez prezesa WK — Romana Siekierskiego i głosach w dyskusji mocno akcentowano dotychczasowe dokonania, kreśląc równocześnie śmiało perspektywy na następną pięcioletkę. Do osiągnięć zaliczono:

- wzrost dochodu narodowego Polski o 62 procent w stosunku do ubiegłej pięcioletki;
- wzrost produkcji przemysłowej o 73 procent;
- rozbudowę i modernizację szeregu przedsiębiorstw przemysłowych, w tym ważne inwestycje wojewódzkie, jak: Zakłady Metalurgiczne w Skłęczkach k. Kutna, browar

w Sierpcu, „Watinę” w Łęczycy, zakłady dziewiarskie „Cotex” w Płocku, nowe instalacje w MZRiP i rozbudowę FMŻ w Płocku. Słusznie równocześnie konstатовano, iż: „Kraj o wysokiej i rozwiniętej ekonomice z rozbudowanym i nowoczesnym przemysłem i dużej dynamice rozwoju jest atrakcyjnym partnerem w międzynarodowej współpracy gospodarczej. Jego głos liczy się też w rozwiązywaniu problemów polityki światowej i kształtowaniu stosunków międzynarodowych”⁵;

- wysokie tempo wzrostu poziomu życia społeczeństwa, spowodowane wzrostem płac realnych o 40 procent, wzrostem dostaw towarów na rynek o 79 procent;
- realizację reform w systemie świadczeń socjalnych, poprawiających szczególnie sytuację kobiet, rodzin wielodzietnych i ludzi starszych;
- objęcie rolników powszechnym ubezpieczeniem zdrowotnym, co zdaniem mówcy, miało przełomowe znaczenie dla ochrony zdrowia ludności wiejskiej;
- zorganizowanie szkół gminnych mających zapewnić dzieciom wiejskim lepsze warunki i wyższy poziom nauczania;

— umaszynowanie rolnictwa, wzrost liczby ciągników i kombajnów zbożowych oraz wkraczanie na chłopskie pola kombajnów buraczanych i ziemniaczanych.

W referacie, jak również w trakcie dyskusji prowadzonych na zebraniach sprawozdawczych kół i zjazdach gminnych oraz w dyskusji plenarnej na zjeździe wojewódzkim, akcentowano już jednak pojawiające się trudności, do których zaliczono:

- zmniejszenie się hodowli; w 1975 r. zanotowano w 14 gminach województwa spadek pogłowia bydła i trzody chlewnej, spowodowany w głównej mierze trudnościami w imporcie pasz. Stąd też postulowano rozwijać hodowlę głównie w oparciu o produkcję pasz własnych;
- nieprawidłowości w działaniu niektórych instytucji i administracji terenowej, przejawiające się m.in. złą organizacją pracy SKR (nieterminowe i nie zawsze solidne wykonanie usług), cukrowni i spółdzielczości handlowej (olbrzymie straty czasu przez wyczekiwanie w kolejkach), brakiem organizacji w sprzedaży węgla i zmiennością decyzji w tejże sprzedaży, itp. Podnoszono także konieczność przyspieszenia budowy

Prezydium III Wojewódzkiego Zjazdu ZSL. Na zdjęciu od lewej w pierwszym rzędzie: Roman Siekierski, Jan Gorczyca, Ludomir Stasiak (poseł), Andrzej Trzaskalski, Stanisław Janiak. W drugim rzędzie od prawej siedzą: Czesław Markuszewski, Stanisław Petrulewicz, Julian Kordulasiński, Janusz Krzemiński, Zenon Krysiak.

wodociągów i dróg wiejskich, ośrodków zdrowia, a także szerzej niż dotąd rozwijać sferę usług i handlu, oświaty i kultury. W problematyce organizacyjno-politycznej akcentowano, iż ZSL jako partia polityczna posiada określone zadania, dlatego trzeba, aby: „nasze gminne organizacje potrafiły wspólnie z KG PZPR podejmować problemy gminy i potrafiły rozliczać ludzi odpowiedzialnych za wykonanie określonych zadań” i dalej konkludowano „Znaczenie i aurytet ZSL zależy od jego działalności, od mądrości i pracowitości członków, od osobistej postawy”⁶.

Podkreślono konieczność zwiększenia dyscypliny wewnątrzpartyjnej, przez bieżące wypełnianie obowiązków statutowych w płaceniu składek i prenumeracie prasy ZSL, czynne uczestnictwo w zebraniach i pracach stronnictwa. Dalej mówiono, iż konieczna jest stała i systematyczna ocena członków, co pozwoli: „na określenie wkładu ZSL do dorobku wsi, gminy, województwa”. Ważnym elementem działalności Stronnictwa winna być praca ideologiczna. Stąd też zwracano uwagę na szkolenie polityczne, którym objęci winni być wszyscy członkowie. Szkolenie to winno być prowadzone w kołach, gminnych komitetach oraz w szkoleniach prowadzonych przez PZPR. Z niepokojem zwracano uwagę na problem młodzieży w Stronnictwie, akcentując niekorzystny, stosunkowo niski udział młodzieży w szeregach ZSL. Stąd też podkreślono, iż sprawa młodzieży w poczynaniach Stronnictwa: „winna być traktowana, jako sprawa ważnego politycznego działania”⁷.

Zjazd dokonał wyboru członków Plenum WK ZSL oraz delegatów na zbliżający się VII Kongres Stronnictwa. Na swym pierwszym posiedzeniu Plenum dokonało wyboru członków Prezydium WK ZSL, Wojewódzkiej Komisji Rewizyjnej oraz Sądu Partyjnego. Prezesem WK został ponownie wybrany Roman Siekierski, wiceprezesami zostali: Helena Radolińska, Jan Gorczyca i Andrzej Trzaskolski, sekretarzem — Stanisław Janiak.⁸ Przewodniczącym WKR został ponownie Zenon Krysiak, zaś Sąd Partyjny — Julian Kordulasiński.

Zjazd przyjął także wytyczne dalszego działania organizacji wojewódzkiej w formie uchwały Zjazdu. Organizacja wojewódzka ZSL między I a II Zjazdem wojewódzkim, który odbył się w 1978 r., w dalszym ciągu koncentrowała swą działalność na rozwoju organizacyjnym; przybywało kół oraz członków. Dokonywano niezbędnych zmian osobowych w zarządach i gminnych komitetach, np. w 1977 r. takich zmian dokonano w 36 kołach i 3 GK, co miało dodatni wpływ na poprawę pracy tych kół i GK. Przeprowadzono także szereg rozmów indywidualnych z członkami, co zaktywizowało ich działalność i poprawiło dyscyplinę partyjną zwłaszcza w płaceniu składek członkowskich i uczestnictwie w zebraniach. Bardzo poważny był wkład Stronnictwa w kampanii

wyborczej do Sejmu i rad narodowych — wojewódzkiej i szczebla podstawowego. Pracy radnych, członków ZSL, wiele uwagi poświęcały miejskie i gminne komitety Stronnictwa oraz wojewódzki komitet, inspirując działalność radnych, dokonując oceny ich pracy na forum rad, co wywierało pozytywny wpływ na ich zaangażowanie w problematykę terenu, który reprezentowali.

Dużym wydarzeniem dla województwa i wojewódzkiej organizacji ZSL były Centralne Dożynki, zorganizowane w 1976 r. Z ich okazji ludowcy podjęli szereg zobowiązań, mających wymierny wpływ na poprawę warunków egzystowania wsi w województwie, m.in. dzięki zobowiązaniom uległ poprawie estetyczny wygląd szeregu miejscowości.

Ważnym wydarzeniem w życiu każdej partii jest Kongres. Na VII Kongres Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego obradujący w Warszawie od 19 do 21 stycznia 1976 r. udała się grupa ludowców, delegatów reprezentujących województwo płockie. Na forum Kongresu zaakcentowano swą obecność wystąpieniem na sesji plenarnej delegata wojewódzkiej organizacji — Andrzeja Trzaskalskiego. Do władz naczelnych Stronnictwa weszli z ramienia płockiej organizacji wojewódzkiej: Józef Kołodziejcki na członka Naczelnego Komitetu, Roman Siekierski na zastępcę członka NK i Jan Gorczyca do Głównej Komisji Rewizyjnej ZSL⁹.

Wiodącą problematyką w pracach wojewódzkiej organizacji były sprawy wsi, zwłaszcza ekonomiczno-rolne, w tym: racjonalne i efektywne wykorzystanie ziemi, zwiększenie hodowli bydła i trzody chlewnej, przejmowanie gospodarstw przez młodych rolników, melioracje i drenacje użytków rolnych, zaopatrzenie wsi w wodę oraz w środki produkcji itp. Wiele miejsca poświęcały koła, gminne komitety i instancja wojewódzka problematyce oświatowej oraz opiece nad dzieckiem wiejskim. Zwłaszcza wielokrotnie interweniowano, a także starano się rozwiązać problem dowożenia dzieci do szkół zbiorczych oraz dożywiania. Podejmowano starania w rozwiązywaniu trudnej sytuacji lokalowej niektórych szkół i przedszkoli, angażował się w szerokim zakresie w tę problematykę aktywnie ZSL. Inicjowano próby poprawy opieki zdrowotnej na wsi poprzez budowę Ośrodków Wiejskich Zdrowia, jak również zwiększenia kadr lekarskich. Działania ideowo-wychowawcze koncentrowały się na szkoleniu aktywu, który tę problematykę wprowadzał następnie w ogniwach podstawowych stronnictw. Organizowano kursy szkoleniowe dla prezesów GK i aktywu terenowego. Powołano do życia zespół lektorów WK, a w gminnych komitetach prelegentów. Umożliwiło to dotarcie z problematyką ideologiczną do szeregu kół. Niezależnie od udziału członków Stronnictwa w szkoleniu politycznym, organizowanym przez ogniwa ZSL, wielu brało udział w szkoleniu prowadzonym przez PZPR.

Ważną rolę w kształtowaniu poglądów politycznych członków ZSL spełniały także obchody rocznic i świąt państwowych. Organizowane uroczystości stanowiły czynnik ożywienia pracy ideowo-politycznej i wychowawczej w ogniwach ZSL. Do takich uroczystości i rocznic w owym czasie zaliczyć można: obchody 60 rocznicy Wielkiej Socjalistycznej Rewolucji Październikowej, 40 rocznicy strajków chłopskich, obchody Święta Ludowego itp. Pamiętając o tym, iż młodzież stanowi zaplecze kadrowe każdej partii politycznej, wiele działań wojewódzkiej organizacji Stronnictwa nakierowanych było na pracę wśród młodzieży wiejskiej. Objawiało się to opieką nad organizacjami ZSMP działającymi na wsi, opieką nad młodymi rolnikami, inspiracją działań tej grupy społeczności wiejskiej itp. Podkreślano przy tym przy różnych okazjach, iż: „sprawom młodzieży należy poświęcić więcej uwagi dla pozyskania większej liczby członków i odmłodzenia naszej organizacji”¹⁰.

II Wojewódzki Zjazd Delegatów ZSL województwa płockiego obradował 16 marca 1978 r. Wśród zaproszonych gości uczestniczących w Zjeździe był członek Prezydium i sekretarz NK ZSL — Roman Malinowski. Władze wojewódzkie, partyjne, administracyjne i społeczne reprezentowali: I sekretarz KW PZPR — Kazimierz Janiak, wojewoda płocki — Karol Gawłowski, sekretarz WK SD Stanisław Podgórski, przewodniczący WK FJN — Antoni Rogucki i szereg innych. Zjazd podsumował dorobek dotychczasowy wojewódzkiej organizacji Stronnictwa oraz nakreślił program na następny okres. W trakcie obrad głos zabierało 18 dyskutantów z czego 10 poruszało problemy produkcyjne związane z gospodarką żywnościową. Ponadto uwaga zabierających głos koncentrowała się na kwestiach związanych z rozwojem oświaty i kultury, stanu sanitarnego i opieki zdrowotnej ludności wiejskiej. Część dyskutujących podnosiła problemy dotyczące zadań polityczno-organizacyjnych i ideowo-wychowawczych w działalności i rozwoju Stronnictwa, eksponując również dorobek historyczny ruchu ludowego¹¹. W Zjeździe uczestniczyło 193 delegatów, 2 było nieobecnych, obaj usprawiedliwieni.

Zjazd w głosowaniu tajnym wybrał władze organizacji wojewódzkiej ZSL: członków Plenum, Komisji Rewizyjnej i Sądu Partyjnego. Na pierwszym plenarnym posiedzeniu wyłoniono skład Prezydium WK ZSL w następującym składzie osobowym: Roman Siekierski — prezes, Jan Gorczyca, Helena Radolińska i Andrzej Trzaskalski — wiceprezesi, Stanisław Janiak — sekretarz. Członkami Prezydium zostali: Franciszek Barański, Stanisław Gajewski, Kajetan Głuchowski, Józef Kołodziejcki, Władysław Balcerzak, Szczeban Pietraszewski i Emilia Roszewska. Przewodniczącym Wojewódzkiej Komisji Rewizyjnej został ponownie Zenon Krysiak, zaś Wojewódzkiego Sądu Partyjnego Julian Kordulusiński¹².

Lata 1978—1980 w życiu kraju charakteryzowały się narastaniem trudności ekonomicznych, rosło zadłużenie, spadała siła nabywcza pieniądza, w rolnictwie zmniejszeniu ulegały dostawy środków produkcji, maszyn, materiałów budowlanych, nawozów sztucznych i środków ochrony roślin, wystąpiły trudności z zakupem węgla, wyłączany był bez zapowiedzi prąd.

Kryzys wyraźnie dał się odczuć również w oświacie, kulturze i nauce. Spadła liczba wydawanych książek, w 1980 r. wydano ich 4,2 szt. na 1 mieszkańca, w porównaniu z 1950 r. wskaźnik ten wynosił 4,8 szt. Malowały nakłady czasopism i gazet. Niewystarczająca była liczba miejsc w żłobkach, przedszkolach, szkołach. Narastające zjawiska kryzysowe miały wyraźny wpływ na aktywizację opozycji politycznej: KSS KOR-u, KPN-u, Wolnych Związków Zawodowych i innych. Nastąpiło ograniczenie kompetencji ciał wybieralnych — Sejmu i rad narodowych, które niejednokrotnie służyły jako ozdobnik funkcjonowania demokracji socjalistycznej. Degradacji uległy inne ciała samorządowe na wsi, przede wszystkim samorządność spółdzielcza. Ograniczona została działalność partii sojuszniczych. Narastające napięcia ekonomiczne oraz wypaczenia w funkcjonowaniu władzy spowodowały wybuch niezadowolonej klasy robotniczej w lipcu i sierpniu. Wystąpienia klasy robotniczej miały wyraźny wpływ na ożywienie życia politycznego partii politycznych, w tym i ZSL. Wojewódzka organizacja Stronnictwa reaguje ożywioną dyskusją w kołach, gminnych komitetach, na organizowanych spotkaniach rejonowych oraz obradami plenum WK 26 września 1980 r. Rozważano na tych spotkaniach konieczność usuwania błędów i zniekształceń w funkcjonowaniu demokracji socjalistycznej, w planowaniu i zarządzaniu gospodarką narodową, w stylu propagandy i w stosunkach między obywatelem a urzędem.

Określając rolę ZSL stwierdzono, iż tylko silne, samodzielne, po partnersku traktowane Stronnictwo spełni rzeczywiście swoją rolę, jako siły sojuszniczej PZPR. „Partnerskie stosunki między Partią a ZSL mogą szybko umocnić i odbudować wiarygodność słów o rozwoju chłopskiej demokracji, a także zapewnić właściwą pozycję Partii na wsi. Jeśli rola ZSL jest pozorna, to czyni to niewiarygodnym wszystko to — co mówi się o demokracji na wsi”¹³.

Odcięciem toczących się dyskusji w łonie organizacji wojewódzkiej ZSL był III Wojewódzki Zjazd Delegatów Stronnictwa obradujący 12 listopada 1980 r. Na Zjazdach gminnych i miejskich wybrano 175 delegatów, wśród których było: 94 chłopów i 57 przedstawicieli inteligencji, w tym 38 kobiet i 26 członków, których wiek nie przekroczył 30 roku życia. W zjeździe uczestniczyło 155 delegatów, czyli 88,4 procent wybranych.

Podstawę dyskusji stanowiło *Sprawozdanie z działalności WK* i projekt „Uchwały Zjazdowej” oraz referat sprawozdawczo-programowy

Spotkanie kierownictwa WK ZSL z weteranami ruchu ludowego z okazji 35-lecia powstanie ZSL. Za stołem prezydiąlnym od prawej siedzą: Sekretarz WK — Tadeusz Wierzbicki, Jerzy Kosmaczewski, wiceprezes WK ZSL i zarazem wicewojewoda Stanisław Janiak, przemawia prezes WK — Kazimierz Wyřebkowski, wiceprezes WK Kazimierz Tokarski, oraz członkowie Prezydium WK — Janusz Krze-miński, Bogdan Balcerzak, Kajetan Gluchowski, Janina Kozak i Maria Śniadala.

wy ogłoszony przez prezesa WK Romana Siekierskiego. Dyskusja była ożywiona, wystąpiło 18 delegatów. Koncentrowała się ona wokół szeroko podjętej problematyki rolnej. Eksponowano takie problemy jak:

- niewłaściwą gospodarke ziemią;
- wadliwy rozdział deficytowych środków produkcji;
- uciążliwy brak węgla;
- niewłaściwą pracę służby rolnej, która zamiast służyć rolnikowi fachową pomocą, działalność swoją koncentrowała na zbyt licznych sporządzaniu różnego rodzaju sprawozdań;
- niesprawiedliwy, tj. zbyt niski wymiar rent dla rolników.

W problematyce rozliczeniowej podkreślano:

- bezwzględne pociągnięcie do odpowiedzialności tych, którzy zdewastowali gospodarke narodową, a kraj posadowili na krawędzi przepaści;
- ogromne straty w gospodarce uspołecznionej — szczególnie w przemyśle, wynikłe z nie zagospodarowania maszyn i urządzeń sprowadzanych z krajów drugiego obszaru płatniczego.

Szeroko potraktowano problematykę szkolną, kładąc nacisk na:

- trudności w dowożeniu dzieci do szkół;
- likwidację szkół filialnych i konsekwencje z tego wynikające;
- wyposażenie szkół w sprzęt i pomoce naukowe oraz podręczniki;
- braki kadrowe;
- utrudnienia w dowożeniu dzieci do szkół zbiorczych.

Dyskutanci wiele miejsca poświęcili problemowi pracy kół i gminnych instancji ZSL. W kontekście tych zagadnień mocno wyakcentowali sprawę odpowiedniej, autentycznej roli i rangi ZSL w systemie partyjnym PRL. Stwierdzali, że nieliczenie się z opinią ZSL w podejmowaniu decyzji w całości kształtując zagadnienia społeczno-gospodarcze wsi i gminy wraz z obsadzaniem większości stanowisk kierowniczych w administracji terenowej i pracujących tam zakładów produkcyjnych wpływa ujemnie na efektywność i skuteczność oddziaływania Stronictwa na społeczność wiejską.

Odnoszono się także w dyskusji do pracy WK ZSL, podnosząc:

- konieczność ściślejszego kontaktu z kołami i gminnymi instancjami;
- zdecydowanego działania w realizacji wszystkich problemów sygnalizowanych przez rolników;
- rozwiązania problemu lokali dla wszystkich GK;
- konieczności przyjęcia przez WK stanowiska samodzielności w działalności społeczno-politycznej ZSL;
- większego zaangażowania WK w rozwiązywaniu oraz załatwianiu postulatów i wniosków płynących z kół i gminnych instancji Stronnictwa;
- skonkretyzowanie działania w zakresie opieki nad młodzieżą wiejską, która po rozwiązaniu ZMW nie ma możliwości przynależności i działania w organizacji odpowiadającej jej zainteresowaniom kulturalnym, społecznym i zawodowym¹⁴.

Zjazd wybrał Wojewódzką Komisję Rewizyjną na czele z Zenonem Krysiakiem jako przewodniczącym i Wojewódzki Sąd Partyjny z przewodniczącym Julianem Kordulasińskim. Wyboru Prezydium WK miało dokonać Plenum w dziesięć dni po Zjeździe.

Po konsultacjach trwających kilka dni Plenum powierzyło stanowisko prezesa WK ZSL Kazimierzowi Wyrębkowskiemu, dotychczasowemu prezesowi GK ZSL w Bulkowie. Ponadto w skład Prezydium WK weszli¹⁵: Stanisław Janiak, Andrzej Trzaskalski jako wiceprezesa, Władysław Balcerzak — sekretarz oraz członkowie: Wanda Pakulska, Emilia Roszewska, Franciszek Barański, Zbigniew Opolski, Józef Kołodziejki, Stanisław Petrulewicz, Janusz Krzemiński, Kajetan Głuchowski i Szczepan Pietraszewski.

Zjazd wyłonił także delegatów na VIII Kongres Stronnictwa i przyjął „Uchwałę Zjazdową,” jako program działania organizacji wojewódzkiej Stronnictwa do następnego Zjazdu.

Na VIII Kongresie Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego w imieniu delegatów wojewódzkiej organizacji zabierał głos Janusz Krzemiński, którego wystąpienie pełne zaangażowania i projektów przekształceń w funkcjonowaniu Stronnictwa, zostało wysoko ocenione przez delegatów kongresowych¹⁶.

Podczas VIII Kongresu w skład władz naczelnych Stronnictwa zostali wybrani przedstawiciele organizacji wojewódzkiej w Płocku. Na członka Prezydium NK ZSL wybrano Andrzeja Trzaskalskiego — wiceprezesa WK ZSL, rolnika indywidualnego. Członkiem NK ZSL został Julian Ostrowski — rolnik, zaś zastępcami członków NK — Kazimierz Wyrębkowski, prezes WK ZSL i Janusz Krzemiński, pracownik umysłowy z Kutna.

Okres po III Wojewódzkim Zjeździe Stronnictwa charakteryzuje się rosnącymi napięciami społecznymi w kraju i województwie. W październiku 1980 r. Sąd Wojewódzki w Warszawie zarejestrował NSZZ „Solidarność”.

W ciągu kilku miesięcy przekształciły się one w masową, wielomilionową organizację. Niepostrzeżenie dla szerokich mas członkowskich kierownictwo „Solidarności” coraz bardziej łączyło się z KSS „KOR”. Czołowi działacze tej antysocjalistycznej organizacji, tacy jak: Jacek Kuroń, Karol Modzelewski, Bronisław Giereemek, Jan Józef Lipski stają się równocześnie czołowymi postaciami „Solidarności”, zajmując w niej eksponowane stanowiska doradców i ekspertów. Ludzie ci wywodzący się z KSS „KOR” i KPN starali się przekształcić i wykorzystać masową organizację związkową „Solidarność” do działalności politycznej, do przechwycenia władzy w Polsce i likwidacji ustroju socjalistycznego. Trudna sytuacja wytworzyła się w PZPR i stronnictwach sojusznicych — ZSL i SD.

W PZPR spora część członków nie wytrzymała ciśnienia politycznego, spowodowanego frontalnym atakiem na partię przeciwników socjalizmu, a także przedstawianiem w krzywym, wybitnie krytycznym zwierciadle dokonania okresu Polski Ludowej — opuściła szeregi partii. Inni próbowali reformować partię z pozycji rewizjonistycznych, tworząc m.in. „struktury poziome”, mające być przeciwagą dla statutowych władz partii. Występowały poważne zachwiania w postawach niektórych członków ZSL i SD. Wrogowie socjalizmu chcieli widzieć je jako partie konkurencyjne wobec PZPR. Na wsi główną rolę pragnęła odegrać, zarejestrowana 12 maja 1981 r., NSZZ „Solidarność” Rolników Indywidualnych. W tym tak trudnym politycznie okresie wojewódzka organizacja Stronnictwa i jej władze wojewódzkie przyjęły realistyczny kształt działania, nakierowany na wyciszenie emocji i podjęcie konstruktywnych działań zmierzających do stabilizacji życia społeczno-politycznego w województwie. Temu celowi służyło m.in. dwukrotne spotkanie Prezydium WK ZSL z Prezydium ZW NSZZ „Solidarność” RJ oraz także dwukrotne spotkanie tejsze instancji z przedstawicielami Kurii Biskupiej w Płocku. Ponadto zorganizowano spotkania rejonowe i wojewódzkie aktywu terenowego ZSL, na których wyjaśniono złożoność polityki społeczno-gospodarczej państwa, eksponując konieczność zaangażowania się w pracę codzienną, w celu szybszego wychodzenia z kryzysu. Zintensyfikowano również działania polityczne w kołach, gdzie aktywność polityczny i władze wojewódzkie Stronnictwa wyjaśniały mechanizmy toczącej się walki. Działalność ta przyniosła dobre rezultaty. Wieś województwa płockiego w stosunku do miasta zachowała spokój i dyscyplinę społeczną, tak ważną w tym okresie. Nieznaczne były także ubytki w stanie członkowskim organizacji wojewódzkiej Stronnictwa. Tymczasem w kraju, głównie w miastach, rosła fala strajków, kolportowano demagogiczne hasła naprawy kraju dążąc do ściślejszego powiązania z państwami zachodnimi, przy poważnym rozluźnieniu związków z krajami socjalistycznymi.

Zwłaszcza bardzo zdecydowanie podważano sojusz ze Związkiem Radzieckim, rozpowszechniając wiele nie mających uzasadnienia w rzeczywistości, wrogich w stosunku do ZSRR pomówień.

Kraj ogarnęły w dużej mierze działania anarchistyczne sterowane przez wrogów socjalizmu wewnątrz kraju, popieranych wydatnie przez zagraniczne ośrodki dywersji antysocjalistycznej. W tym niesłychanie groźnym dla suwerenności i bezpieczeństwa Państwa okresie, kiedy Polsce zagrażało wręcz widmo wojny domowej, dekretem Rady Państwa z 13 grudnia 1981 r. wprowadzono na terytorium kraju — zgodny z zapisem konstytucyjnym — stan wojenny, który zahamował i sparaliżował działania wymierzone w podstawy ustrojowe PRL, jej sojusze międzynarodowe i bezpieczeństwo szerokich rzesz obywateli.

Wprowadzenie stanu wojennego nie wstrzymało działalności organizacji wojewódzkiej Stronnictwa, jej poszczególnych ogniw i instancji. Tylko w okresie od 14 do 30 grudnia 1981 r. pracownicy WK wyjeżdżali do 39 gmin, wyjaśniając przyczyny wprowadzenia stanu wojennego, aktywizacji sprzedaży płodów rolnych i żywca przez rolników. Odbyły się spotkania z prezesami GK, sekretarzami GK PZPR, naczelnikami gmin, komisarzami wojskowymi, przedstawicielami instytucji działających na rzecz rolnictwa oraz rolnikami — członkami ZSL¹⁷.

W latach następnych organizacja wojewódzka Stronnictwa poszukiwała najbardziej efektywnych form działania, jego współuczestnictwa w koalicyjnym systemie sprawowania władzy. Wynikiem przemian i przeobrażeń w ruchu ludowym zachodzących po 1981 r. było wzmocnienie roli instancji gminnych i kół przez ożywienie ich działalności i aktywnym udziale w rozwiązywaniu bieżących problemów gminy i środowiska. Określony wpływ na charakter i efekty działalności płockiej instancji Stronnictwa miała powódź, jaka w styczniu 1982 roku nawiedziła woj. płockie.

Problemy rolnictwa i gospodarki żywnościowej stanowiły tematy wiodące posiedzeń prezydiów i obrad plenów WK ZSL, a także działalności kół i gminnych komitetów. Tylko w 1982 r. zorganizowano pięć spotkań z przedstawicielami różnych grup środowiskowych i społecznych (lekarzami weterynarii, nauczycielami, kobietami, twórcami ludowymi, przewodniczącymi GRN i OKON) — członkami ZSL. Zainteresowano się głębiej problematyką i środowiskiem oświatowym oraz kulturalnym czego wynikiem były obrady VIII plenarnego posiedzenia WK ZSL, 23 września 1982 r., poświęconego stanowi oświaty i wychowania oraz ruchowi kulturalnemu i artystycznemu woj. płockiego.

W ramach działalności polityczno-organizacyjnej koncentrowano się głównie, jak już powiedziano wcześniej, na:

— uaktywnieniu działalności kół i GK;

- bieżącym wyjaśnieniu i komentowaniu decyzji władz państwowych i administracyjnych w celu rozwiania określonych wątpliwości;
- mobilizacji GK do działań inspirujących — tworzenia i efektywnego działania Gminnych Komisji Współdziałania, także OKON, a później terenowych struktur PRON oraz społeczno-zawodowych organizacji rolników;
- organizowania pomocy dla powodzian w 1982 r.¹⁸ itp.

Dużą pomocą instancji wojewódzkiej służyły komisje problemowe, które w liczbie ośmiu funkcjonują przy WK ZSL. Należą do nich:

- Komisja ds. Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej;
- Komisja ds. Oświaty, Kultury i Zdrowia;
- Komisja ds. Rad Narodowych;
- Komisja ds. Kobiet i współpracy z organizacjami kobiecymi;
- Komisja ds. Młodzieży, sportu i turystyki;
- Komisja ds. Szkolenia i propagandy;
- Komisja ds. Działalności wiejskich i gminnych ogniw Stronnictwa;
- Komisja Historyczna.

Na swój IV Wojewódzki Zjazd Delegatów organizacja wojewódzka ZSL przysłała skonsolidowaną, z dużym dorobkiem organizacyjno-politycznym, czego znamieniem był znaczny wzrost liczebny Stronnictwa w województwie.

Zjazd obradował 25 listopada 1983 r. Otworzył go prezes WK ZSL Kazimierz Wyrębkowski. Na Zjeździe szeroko reprezentowani byli przedstawiciele władz naczelnych Stronnictwa z Jerzym Szymankiem, wiceprezesem NK ZSL, oraz władze partyjne, społeczne i administracyjne województwa: I sekretarz KW PZPR — Alfred Walek, Wojewoda Płocki — Antoni Bielak, przewodniczący WK SD — Marian Kurzawa, przewodniczący WR PRON — Jerzy Kejna, przewodniczący WRN — Jarosław Nowakowski, Szef Wojewódzkiego Sztabu Wojskowego — gen. Jerzy Sateja, przewodniczący wojewódzkich organizacji młodzieżowych i szereg innych przedstawicieli. W Zjeździe uczestniczyło 173 delegatów reprezentujących wszystkie gminne komitety. Głos zabierało 16 delegatów, z tego 6 w swych wystąpieniach ustosunkowywało się do diskutowanych przed zjazdem wojewódzkim projektów podstawowych dokumentów Stronnictwa — Deklaracji Ideowej ZSL, Programu ZSL i Statutu ZSL. Eksponowano zwłaszcza pogląd, że „Deklaracja” stanowi spójną całość z „Programem”, gdyż koncentruje swą uwagę na problemach klasy chłopskiej, wsi oraz rolnictwa.

Ustosunkowując się do rodowodu, ZSL orientuje Stronnictwo w kierunku socjalizmu, zwraca uwagę na uwarunkowania międzynarodowe, walkę o ideały ludowe i socjalistyczne, wyraża troskę o wyżywienie narodu oraz kształt nowoczesnej wsi. Za najważniejszą gwarancję polityczno-ustrojową socjalizmu diskutanci uznali

pełne przestrzeganie zasad sojuszu robotniczo-chłopskiego.

W sprawie „Programu” za pozytywne uznano sformułowania mówiące o znaczeniu umacniania poczucia stabilności polityki rolnej, która w historii Polski Ludowej przechodziła różne meandry oraz podkreślenie działań na rzecz porozumienia społecznego i współpracy międzypartyjnej opartej o partnerskie stosunki.

W projekcie „Statutu” duże znaczenie — jak ustalono — stanowią jednoznaczne określenia, iż ZSL jest partią polityczną klasy chłopskiej w PRL, zrzeszającą chłopów, inteligencję oraz wszystkich, którzy uznają i realizować będą założenia deklaracji ideowej, programu działania i statutu.

Na zjeździe omówiono również problematykę społeczno-gospodarczą wsi i rolnictwa, a w tym poprawę zaopatrzenia rolnictwa w przemysłowe środki produkcji, poprawę warunków socjalno-bytowych rolników i mieszkańców wsi, podejmowanie działań w celu wzrostu produkcji rolniczej i rozwoju przemysłu rolno-spożywczego itp.¹⁸

Ponadto Zjazd przyjmując uchwałę nakreślił program działań Stronnictwa w szeregu aspektach dotyczących życia wsi i rozwoju rolnictwa.

Delegaci wybrali członków plenum, komisji rewizyjnej, sądu partyjnego i delegatów na IX Kongres Stronnictwa. Zjazd dokonał również wyboru prezesa WK ZSL, którym został dotychczas pełniący te obowiązki — Kazimierz Wyřebkowski. Na I Plenum WK wybrano również członków Prezydium WK w następującym składzie: Kazimierz Tokarski, Stanisław Janiak i Andrzej Trzaskalski — wiceprezisi. W późniejszych wyborach funkcję sekretarza objął Tadeusz Wierziński. Członkami Prezydium zostali: Barbara Parzybut, Janusz Krzeziński, Franciszek Barański, Stefan Kupisz, Szczepan Pietraszewski, Maria Śniadała, Bogusław Balcerzak, Janina Kozak, Wincenty Marchwiński i Kajetan Głuchowski. Przewodniczącym Wojewódzkiej Komisji Rewizyjnej został Zenon Krysiak a Wojewódzkiego Sądu Partyjnego Antoni Kaczorowski¹⁹.

Wojewódzka organizacja Stronnictwa w ciągu krótkiego swego istnienia wiele uczyniła dla rozwoju ZSL w województwie. Rosły szeregi członków Stronnictwa, zwiększyła się sieć organizacyjna.

W 1977 r. ZSL na terenie województwa liczyło 540 kół, które zrzeszały 7737 członków, zaś w 1984 r. — 608 kół i 9323 członków, czyli wzrosło w tym okresie o 68 kół i 1586 człon-

ków. Był to przyrost imponujący, jeśli zważy się, że w latach 1981—1982 miały miejsce tendencje kryzysowe, związane z ogólną sytuacją kraju.

ZSL wyszło z przejściowych kłopotów stając się silnym członem systemu politycznego województwa. Świadczy to dobrze o autorytecie i zaufaniu chłopów do Stronnictwa, jako reprezentancie ich szeroko pojętych interesów.

Rosło również znaczenie wojewódzkiej organizacji ZSL na forum ogólnopolskiej organizacji Stronnictwa, czego dowodem jest aktywny udział delegatów reprezentujących województwo w obradach IX Kongresu ZSL. Zabierali oni głos na plenarnych posiedzeniach (Tadeusz Chudzyński), jak również w trakcie obrad zespołów zjazdowych, na których o problemach wsi płockiej mówili: Kazimierz Wyřebkowski, Stanisław Janiak, Adam Macierewicz, Edward Krakowiak, Barbara Parzybut. Do protokołu glosy złożyli: Julian Ostrowski i Ryszard Cholewiński²⁰.

Do naczelných władz Stronnictwa zostali wybrani — Andrzej Trzaskalski na członka Prezydium NK ZSL. Na członka NK — Kazimierz Wyřebkowski, na zastępcę członka NK — Janusz Krzeziński. Na członków Głównej Komisji Rewizyjnej: Feliks Krzeziński i Barbara Parzybut. Na członka Głównego Sądu Partyjnego ZSL — Franciszek Chudzyński²¹.

Wraz ze wzrostem liczebnym organizacji wojewódzkiej Stronnictwa rozwijała się ona organizacyjnie. Wzrosła liczba wydziałów WK; obecnie istnieją cztery wydziały: Wydział Organizacyjny (kierownik Wojciech Krzewski), Wydział Rolny i Gospodarki Żywnościowej (kierownik Jurand Bogiel), Wydział Pracy Ideowo-Wychowawczej (kierownik Jan Kwaśniak) i Wydział Administracyjno-Finansowy (kierownik Alojzy Nowicki).

Zwiększyła się liczba etatowych pracowników terenowych. Obecnie posiadają takich pracowników wszystkie gminne komitety. Doskonaliła się także praca poszczególnych ogniw Stronnictwa, kół i gminnych komitetów. W ramach eksperymentu powołano do życia rejon pracy ZSL w Kutnie na czele z Januszem Krzezińskim. Doświadczenia zebrane w pracy rejonu pozwolą na powołanie w przyszłości innych tego rodzaju ogniw ZSL w województwie. Dotychczasowa praca i działalność członków wojewódzkiej organizacji Stronnictwa skłania do końcowej refleksji: Wojewódzka organizacja ZSL dobrze służy rozwojowi wsi i rolnictwa województwa płockiego.

PRZYPISY

¹ W jego skład wchodzi: Roman Siekierski, Stanisław Janiak, Andrzej Trzaskalski, Stanisław Brzostek, Zygmunt Malanowski, Józef Kołodziejki, Wacław Stańczyk, Helena Radolińska, Jerzy Lewandowski, Antoni Kaczorowski, Jan Gorezyca, Szczepan Pietraszewski i Stanisław Gajewski, por. *Protokół posiedzenia Prezydium WK ZSL w dniu 30 06 1975 r.*,

Protokoły posiedzeń Prezydium WK ZSL w Płocku, Składnica Akt WK ZSL (dalej SAWK bez sygn.).

² Ponadto w skład WKR wchodzi: Lucjan Wrzeszczyński, Wacław Kujawa, Ryszard Chmielecki, Antoni Rosłoński, Stanisław Fabisiak, por. *Protokół posiedzenia WKR ZSL z dnia 30 06 1975 r.*, [w:] *Protokoły WKR ZSL, SAWK, bez sygn.*

- ³ W jego skład wchodzi nadto: Antoni Malanowski, Józef Wdowiak, Jan Durka i Józef Nogański, por. *Protokół posiedzenia WSK ZSL z dnia 30 06 1975 r.*, [w:] *Porokoty WSK ZSL*, SAWK, bez sygn.
- ⁴ *Opis ankiety statystycznej za 1976 r.*, [w:] *Teczka; Informacje dla NK ZSL*, SAWK, bez sygn.
- ⁵ *Referat sprawozdawczy*, [w:] *Teczka, Zjazd Wojewódzki 1975 r.*, *Materiały i sprawozdania*, SAWK, bez sygn.
- ⁶ *Tamże.*
- ⁷ *Tamże.*
- ⁸ W skład Prezydium ponadto weszli: Antoni Kaczorowski, Jerzy Burzyński, Jerzy Lewandowski, Zygmunt Malanowski, Emilia Roszewska, Józef Kłodziejski, Stanisław Gajewski i Szczepan Pietraszewski, por. *Teczka, Zjazd Wojewódzki 1975 r.*, op. cit.
- ⁹ VII Kongres Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego (19-21 I 1976). Stenogram, Warszawa 1976.
- ¹⁰ Wystąpienie prezesa WK ZSL na posiedzeniu plenarnym WK ZSL w dniu 11 03 1978 r., *Teczka, Materiały przedzjazdowe*, SAWK, bez sygn.
- ¹¹ *Por. II Zjazd ZSL*, *Teczka*, SAWK, bez sygn.
- ¹² *Tamże.*
- ¹³ *Por. zagajenie XIII Plenum WK ZSL odbytego w dn. 26 09 1980 r.*, SAWK, materiały nieuporządkowane.
- ¹⁴ *III Zjazd WK ZSL*, *Teczka*, SAWK, bez sygn.
- ¹⁵ *Tamże.*
- ¹⁶ Wystąpienie Janusza Krzemińskiego na VIII Kongresie ZSL, *Maszynopis*, SAWK, materiały nieuporządkowane.
- ¹⁷ *Wyniki działalności społeczno-politycznej WK ZSL za 1981 r.*, *Teczka, Informacje dla NK ZSL* bez sygn.
- ¹⁸ *Por. Teczka, IV Zjazd sprawozdawczo-wyborczy ZSL*, SAWK, bez sygn.
- ¹⁹ *Tamże.*
- ²⁰ *Por. «Wieś Współczesna»*, 1984 r., Nr 6.
- ²¹ *Tamże.*

HENRYK SZELIGA

25 lat Mazowieckich Zakładów Rafineryjnych i Petrochemicznych w Płocku

MZRiP — WCZORAJ

Początek budowy, produkcji, rozbudowa do 1984 r.

Koncepcja budowy dużego ośrodka produkcyjnego rafineryjno-petrochemicznego w Płocku powstała w drugiej fazie uprzemysłowienia PRL (1950—1970 r.).

W końcu lat pięćdziesiątych po okresie stabilizacji rozwoju gospodarczego kraju, wystąpił ponowny wzrost tempa inwestowania. W latach 1958—1963 za podstawowe kierunki polityki inwestycyjnej w przemyśle przyjęto: rozwój bazy paliwowej i surowcowej dla energetyki, hutnictwa, gazownictwa i przemysłu chemicznego. Położono nacisk na wzrost produkcji włókien syntetycznych, nawozów sztucznych, mas plastycznych oraz kopalnictwa i przerobu siarki.

W związku z ciągle rosnącymi potrzebami kraju na produkty naftowe i nowe surowce chemiczne pochodzenia petrochemicznego, władze polityczno-gospodarcze uznały, że poza prowadzeniem rozbudowy tzw. „starych rafinerii”, należy przystąpić do budowy nowego zakładu rafineryjno-petrochemicznego.

Decyzja o budowie nowego zakładu zbiegła się z wcześniejszą ideą budowy rurociągu „Przyjaźń”, transportującego radziecką ropę do krajów RWPG i została zaakceptowana na X Sesji Rady. W 1958 r. została podjęta Uchwała Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów (KERM) o budowie pierwszego rurociągu naftowego na terenie Polski.

Program budowy przewidywał, że nowy zakład będzie uruchamiany etapowo: w 1965 r.

przerób miał wynosić 1,8 mln ton ropy i docelowo 6 mln ton ropy.

Sporządzone wielowariantowe studium lokalizacyjne wykazało, że okolice Płocka są najkorzystniejszym miejscem budowy nowego zakładu.

Decydującymi czynnikami lokalizacyjnymi mającymi wpływ na wybór okolic Płocka były: bliskość przebiegu trasy rurociągu „Przyjaźń”, korzystne warunki terenowe, centralne położenie w kraju, zasoby wodne (Wisła), oraz bliskość miasta Płocka, gdzie występowały nadwyżki siły roboczej. Płock i jego okolice dobrze zagospodarowane zapewniały w początkowym okresie budowy bazę socjalno-bytową, kulturalną i oświatową dla budowniczych i pierwszej załogi zakładu oraz ich rodzin. Położenie Płocka nad Wisłą zapewniało zakładowi dostęp do poboru wody oraz zrzut ścieków, co bardzo potaniało budowę.

Budowa zakładu miała też uwarunkowania gospodarczo-polityczne, gdyż była zgodna z zasadą rozwoju gospodarczego małych miast i ich okolic, równomiernego uprzemysłowienia poszczególnych regionów kraju i powstania w nich wielkoprzemysłowej klasy robotniczej.

Historię zakładu otwiera Uchwała Nr 2/59 KERM, z 5 stycznia 1959 r., zatwierdzająca budowę nowego zakładu rafineryjno-petrochemicznego w Płocku-Radziwiu. Następna Uchwała Nr 134/60 KERM z 28 kwietnia 1960 r. zatwierdza ostatecznie lokalizację zakładu w okolicy Płocka na terenie wsi Biała-Nowa. Zarządzeniem Ministra Przemysłu Chemicznego Nr 167 z 29 grudnia 1959 r. powołano nowe przedsiębiorstwo państwowe pod nazwą „Ma-